

TEMA 5: SINERGIJA I POZICIJA UNIVERZITETA, NAUČNO-
ISTRAŽIVAČKIH INSTITUTA I NAUČNO-TEHNOLOŠKIH
PARKOVA

Paper No.T5.2-1

ESG KRITERIJUMI ZA RANGIRANJE BIZNIS ŠKOLA

Bojan Lalić¹, Dušan Stojaković², Aleksandar Nestorov³, Bojana Milutinović⁴,
Goran Jevtić⁵, Goran Lalić⁶, Nikola Zivlak⁷

^{1,7}Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, Srbija

²Univerzitet privredna akademija, Fakultet savremenih umetnosti, Beograd, Srbija

³Nidec Elesys Europe, Novi Sad, Srbija

⁴Elixir Group, Novi Sad, Srbija

^{5,6}Energy Net, Srbija

¹blalic@uns.ac.rs, ²dusan.stojakovic@stada.com, ³aleksandar.nestorov@forcemantech.com,
⁴bojana.milutinovic@elixir.rs, ⁵gjevtic@energynet.rs, ⁶glalic@energynet.rs, ⁷zivlak@gmail.com

Kratak sadržaj: Prepoznavanje škola na kojima se realizuje obrazovanje u području biznisa i menadžmenta vezano je za rang liste značajnih, najčešće profesionalnih-stručnih časopisa i organizacija koje vrednuju njihov rad. Pored neophodne nacionalne akreditacije škole nose prestižna obeležja standarda AACSB, AMBA i druga koja ih izdvajaju i garantuju kvalitet procesa rada svojim sertifikatima. Uobičajeni kriterijumi za rangiranje obuhvataju najpre finansijske aspekte programa poput rasta prihoda polaznika, njihova prosečna plata i drugo. Tema ovog rada jeste značaj novog kriterijuma u smislu posmatranja ESG uticaja škole/institucije na okruženje. U protekloj godini ovaj kriterijum primenio je među prvima Financial Times koji objavljuje jednu od najrelevantnijih rang lista biznis škola danas. S obzirom na sve veći značaj koji se pridaje u poslovnom svetu temama održivosti počev od Agende 2030 koju su objavile Ujedinjene nacije, preko GRI standarda neophodno je posmatrati sa značajnim fokusom prisustvo izveštavanja po kriterijumima u razmatranju koji predstavljaju ulazne veličine za rangiranje. Kada se radi o izveštavanju, banke kao i velike revizorske kuće poput Deloitte, PwC, EY, KPMG, investiraju velike sume novca kako bi podigle kapacitet za konsultantski posao i izveštavanje kada su u pitanju strategije smanjenja emisije ugljenika u različitim oblicima, odgovorno poslovanje i održivi rast i razvoj. U radu će pažnja biti usmerena na analizu trenda u nastajanju sa ciljem da se oblikuju smernice za izveštavanje i uključivanje srpskih biznis škola i programa u izveštavanje i nakon toga rangiranje u skladu sa datim standardima.

Ključne reči: Biznis škole, rangiranje, ESG, GRI, Agenda 2030, SDG

ESG CRITERIA FOR BUSINESS SCHOOL RANKING

Abstract: The recognition of business schools is related to the ranking lists of significant, mostly professional magazines and journals and organizations that observe their work. In addition to the inevitable national accreditation, schools bear the prestigious marks of the AACSB, AMBA and other standards that set them apart and guarantee the quality of the work process. The usual criteria for ranking include the financial aspects of the program, such as the growth of income of the participants, their average salary etc.. The topic of this paper is the importance of new criterion in terms of observing the ESG impact of the school/institution on the environment. In the past year, this criterion was applied among the first by the Financial Times, which publishes one of the most relevant rankings of business schools today. The increasing importance given in the business world to sustainability topics since the 2030 Agenda published by the United Nations, through the GRI standard it is necessary to observe with a significant focus the presence of reporting according to the criteria under consideration that represent input sizes for ranking. When it comes to reporting, banks as well as large audit firms such as Deloitte, PwC, EY, KPMG, are investing large sums of money to build capacity for consulting work and reporting when it comes to carbon reduction strategies in various forms, responsible business and sustainable growth and development. In the paper, attention will be focused on the analysis of emerging trends with the aim of formulating guidelines for reporting and inclusion of Serbian business schools and programs in reporting and then ranking in accordance with given standards.

Key Words: Business School, ranking, ESG, GRI, Agenda 2030, SDG

1. UVOD

Sveobuhvatni pristup utvrđivanja kriterijuma za rangiranje biznis škola i njihovih programa predstavlja izazov iza koga stoji vrlo ozbiljan kapital prisutan u fondacijama, investicionim fondovima, ali i nacionalnim budžetima. Visok stepen konverzije vrednosti znanja i renomea institucije u finansijske pokazatelje ličnog napretka studenata do sada je bio vodeći pokazatelj za rangiranje. Usvajanjem Agende 2030 od strane Ujedinjenih nacija u razmatranje održivosti se uvode Ciljevi održivog razvoja. Sedamnaest ciljeva održivog razvoja postaju oblasti prema kojima se ocenjuje stepen održivosti koji institucija može da dokaže postupanjem u različitim situacijama. S tim u vezi, pored izveštavanja koje je sve češće prisutno u biznisu i koje banke zahtevaju od svojih klijenata, evidentno je da se i obrazovni sektor kreće prema primeni ovih kriterijuma za rangiranje i poslovanje. Moguće je uočiti da bankarski sektor koji igra ključnu ulogu u radu privrednih društava predstavlja pokretač za kompanijsko izveštavanje dok obrazovni sektor najviše uticaja trpi od kreatora različitih sistema rangiranja jer upravo pozicije na datim listama presudno utiču na prihode koje škole ostvaruju. Drugim rečima školarina je direktno srazmerna poziciji škole na rang listama.

Okvir održivosti koji je do sada najčešće eksploatisan odnosi se na emisiju štetnih gasova najpre ugljendioksida koji se predstavlja karbonskim otiskom koji svako ostavlja svojim dnevnim aktivnostima (carbon footprint).

2. RANGIRANJE BIZNIS ŠKOLA

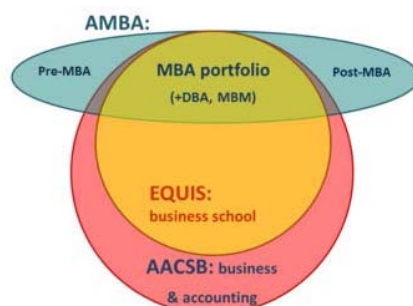
Biznis škole, kod kojih je veoma izražena briga o rejtingu na globalnom i regionalnom nivou jer direktno utiče na ostvarene rezultate u poslovanju, najčešće su akreditovane prema tri akreditaciona sistema, EQUIS, AMBA i AACSB.

EFMD Quality Improvement System – EQUIS se odnosi na škole koje realizuju studijske programe u području menadžmenta i biznisa. Ovom akreditacijom obuhvaćeno je 189 institucija iz 45 zemalja. Značajan je podatak da se kod predmetne akreditacije smatra veoma važnim internacionalizacija institucije. Akreditacija se izdaje na period od tri ili pet godina uz permanentno izveštavanje o progresu i otklonjenim neusaglašenostima. Najveća koncentracija institucija akreditovanih po EQUIS je u Evropi.

Association of MBAs – AMBA predstavlja akreditaciono telo/organizaciju koja je osnovana 1967. godine. Po ovom standardu akredituju se samo master studijski programi u području menadžmenta i biznisa. Veoma je značajan podatak da ova akreditacija zahteva trogodišnje prethodno razmatranje realizacije MBA programa.

Association to Advance Collegiate Schools of Business – AACSB je američka asocijacija koja ocenjuje biznis studije globalno, osnovana 1916. godine od strane najpoznatijih američkih univerziteta. Ovom akreditacijom obuhvaćena su sva tri nivoa studija, osnovne, master i doktorske.

Trostrukom akreditacijom poznatijom kao Triple Crown označene su institucije koje su akreditovane kod sve tri akreditacione kuće prethodno navedene. Akreditacijom biznis škole iskazuju spremnost za spoljnu evaluaciju procesa rada, samo-evaluaciju i kontinualno unapređenje procesa (Perryer, 2015). Očigledno je da postoji potreba da se kroz potvrdu treće strane dodatno verifikuje kvalitet procesa rada, ali i kvantifikuje pozicija kojom se povećava vidljivost na tržištu. Pri datom, potrebno je konstatovati da bi pojam tržište trebalo pažljivo koristiti jer npr. AACSB ne uzima u razmatranje škole koje su registrovane kao profitabilne organizacije. Na slici 1. je dat prikaz sva tri akreditaciona okvira sa preklapanjima i obuhvatom.

Slika 1. Tri tipa akreditacije biznis i menadžment škola i programa

3. CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA I INDIKATORI

Prema Agendi 2030 koju su objavile Ujedinjene nacije 2015. godine potrebno je integrisano delovanje kako bi

se sprečili nepovratni uticaji na životnu sredinu, koji donose sve veće troškove koje društvo današnjice gura u sunovrat. Tehnički gledano, proces destrukcije kvantifikovan je povećanjem globane temperature na zemlji za 1,5°C. Poslednjim promenama izazvanim pandemijom i krizom u Ukrajini dodatno je gurnut izvan fokusa ovaj značajan momenat. Agendom je identifikovano sedamnaest ciljeva održivog razvoja, slika 2.. Oni u sebi sadrže indikatore prema kojima se meri ispunjenje svakog od njih.

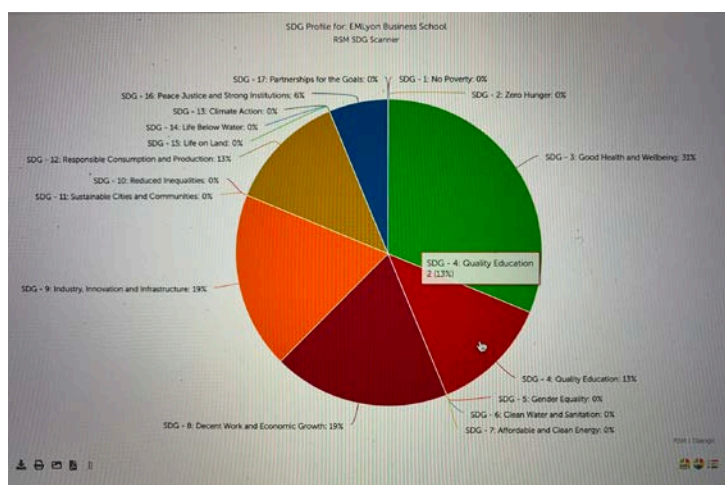

Slika 2. Ciljevi održivog razvoja

Organizacije biraju na koje od ciljeva će se odnositi njihovo odgovorno poslovanje, pa zatim argumentovano dokazuju u okviru tri oblasti ESG (Environmental, Social i Governance) svoju održivost poslovanja. U obrazovnom smislu škole se mogu rangirati na osnovu (1) odgovornog poslovanja, po uzoru na sve ostale organizacije koje primenjuju izveštavanje na prethodno izneti način i (2) inkorporiranih tematskih jedinica vezanih za održivost poslovanja u studijske programe.

Prema Financial Times istraživanjima, u pogledu pokazatelja održivosti, biznis škole su rangirane na osnovu sledećih pokazatelja: (1) SDG intensity, ukupan broj relevantnih publikacija srazmerno veličini institucije i (2) SDG significance: stepen povezanosti sa jednim ili više SDG, izvor: RSM SDG Metrics, FT calculations. Škole sa manje od 20 radova nisu uzete u razmatranje.

Na Erasmus univerzitetu, Rotterdam menadžment školi urađeno je istraživanje koje je obuhvatilo institucije sa trostrukom akreditacijom, u pogledu prisustva ciljeva održivog razvoja u istraživanjima i objavljenim radovima. Razmatrani su SDG Racio analiza, SDG analiza određenih škola, analiza sa aspekta specifičnih SDG i regionalna analiza. Racio analizom je utvrđeno da institucije sa trostrukom akreditacijom imaju veći broj publikovanih radova koji razmatraju SDG od institucija koje nemaju sve tri akreditacije. Takođe, utvrđeno je da date institucije imaju više publikovanih radova u vezi SDG nego ostalih. Na slici 3. dat je primer analize objavljenih radova institucije emLyon Business School.

Slika 3. SDG profil emLyon Business School

4. RAZVOJNI OBRASCI U KONTEKSTU ODGOVORNOG POSLOVANJA I PONAŠANJA

Kako je prema razvojnim obrascima datim od strane jednog od osnivača škole Industrijskog inženjerstva i menadžmenta na prostoru Centralne i Istočne Evrope, D. Zelenovića (Zelenović inteligentno privređivanje i efektivni menadžment...) evidentna kompleksnost zahteva tržišta, realnih potreba društva i sposobnosti proizvodnih i poslovnih

sistema da dato ispune, a koji su upotpunjeni zahtevima koji se odnose na održivost sistema, potrebno je u sve dosadašnje standarde, mere i politike razvoja uvesti održivost kao neizostavni konstrukt koji se reflektuje na ishod svih procesa rada.

Prethodno poznati pokazatelji uspešnosti poslovanja usled primene kriterijuma održivosti postavljaju nove izazove pred proizvodne i poslovne sisteme. Tako povrat investicije – Return on Investment (RoI) postaje održivi povrat investicije – Sustainable Return on Investment (SRoI), gde se uključuju sa jedne strane u investicioni budžet uvećanja koja se odnose na održivost, dok se sa druge strane u tempo povrata uvode penali koji se izbegavaju primenom principa održivosti u toku implementacije investicije. Takođe, Balanced Scorecard definisan od strane Kaplana i Nortona postaje Sustainable Balanced Scorecard. Materijalne i nematerijalne vrednosti sistema kao i njegov potencijal za rast i razvoj povezuju se sa činiocima održivosti sistema. Donedavno smatrana kao neodređeni trend i društvena odgovornost koja zavisi od raspoloženja unutar sistema, održivost postaje apsolutni faktor opstanka u poslovanju. Potrebno je uočiti i da je ISO standarde koje su organizacije uvodile tokom vremena, sada nasledili ili bolje reći nadogradili su se na njih Global Reporting Initiative – GRI, standardi održivosti (Narula et.al., 2021).

5. ZAKLJUČAK

S obzirom na nedostatak odgovornog i promišljenog delovanja koje izostaje pod uticajem neiskrenog pristupa i nedovoljno razvijene svesti o posledicama i potrebi da se reaguje, ali i bez etike u akciji dolazi do pojave koja nosi naziv Greenwashing, a koja se odnosi na lažno predstavljanje odnosa prema održivosti. Akademska zajednica u potpunosti je odgovorna za inoviranje studijskih programa i postavljanje novih kurseva u skladu sa okolnostima koje su održivost stavile u prvi plan razvojnih obrazaca. U okviru studijskog programa Master strukovnih studija inženjerskog menadžmenta – MBA inovirani su predmeti Poslovne strategije i Liderstvo i upravljanje projektima, u skladu sa aktuelnim temama održivog razvoja, Agende 2030, ali i uticaja na do sada poznate pojmove. U pripremi je i formiranje potpuno novog modula koji će se odnositi na strategiju i održivog upravljanja projektima. S obzirom da MBA škola na FTN ima preko dvadeset godina kontinuiteta u realizaciji MBA programa, potrebno je, u cilju razvoja škole, predvideti eksternu međunarodnu akreditaciju studijskih programa kod neke od tri vodeće akreditacione organizacije, ali uzimajući u obzir značaja uticaj ESG izveštavanja i prisustva SDG u obrazovnim jedinicama i istraživačkom radu. Kako bi obrazovne institucije bile kompetitivne u vremenu koje dolazi neophodno je da budu aktivne u oba gorenavedena aspekta poslovanja, u smislu odgovornog upravljanja resursima, ali i inoviranog obrazovnog sadržaja kojim se studentima približavaju svi aspekti i trendovi u primeni održivosti u poslovanju.

6. ZAHVALNOST

Rezultati prikazani u ovom radu su deo istraživanja u okviru projekta "Unapređenje nastavnih procesa na DIIM kroz implementaciju rezultata naučno-istraživačkog rada u oblasti Industrijskog inženjerstva i menadžmenta", na Departmanu za industrijsko inženjerstvo i menadžment, Fakulteta tehničkih nauka, Univerziteta u Novom Sadu, Republika Srbija.

7. LITERATURA

- [1] Perryer, Chris & Egan, Victor. (2015). Business School Accreditation in Developing Countries: A case in Kazakhstan. Journal of Eastern European and Central Asian Research. 2. 10.15549/jeecar.v2i2.95.
- [2] Internet stranica <https://www.ft.com/content/1c6cd228-f0c5-4011-9fec-84a224c1c099>
- [3] Internet stranica: <https://rsmmetrics.nl/sustainable-development-goals/triple-crown-sdg/schools#/sdg-publications-vs-total-number-of-publicatio>
- [4] Zelenović, D.; Inteligentno privređivanje i efektivni menadžment, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, 2011.
- [5] Sanjiv Narula, Harish Puppala, Anil Kumar, Guilherme F. Frederico, Maheshwar Dwivedy, Surya Prakash, Vishal Talwar, Applicability of industry 4.0 technologies in the adoption of global reporting initiative standards for achieving sustainability, Journal of Cleaner Production, Volume 305, 2021, ISSN 0959-6526